

sona est Pater, seu est divina persona, quidam dicunt esse accidentalem, sicut hæc *Petrus est individuum*: sed hoc non recte dicitur, etiam secundum modum prædicationis, ut ex dictis constat et ex ipso etiam exemplo. Nam loquendo de individuo secundum rem et non secundum rationem, intrinsece convenit Petro et non accidentaliter esse tale individuum. Cajetanus ergo, dicta quæst. 30, art. 4, sentit, illam propositionem esse per se primo et essentialiter: Quia licet Paternitas non sit de essentia Patris absolute sumpti, est tamen de essentia Patris, ut Pater est. Quod maxime videtur confirmari: quia Pater dicit totum id, quod est in prima persona: ergo dicit essentiam ejus. Quæ sententia probabilis est. Mihi tamen videtur proprius dici, propositionem illam, *Pater est Pater*, esse identicam, et ideo includere, et essentialiter, et non essentialiter, seu personale et ex hoc posteriori capite non esse proprie essentialiter. Illam vero propositionem, *Pater est persona divina*, simpliciter loquendo magis pertinere ad secundum modum dicendi per se, quam ad primum, ut sentit Scotus, dicta distinct. 23, et dist. etiam 26, § *Tertia opinio*. Quia in eo formaliter prædicatur ratio personæ, et hæc non est de essentia subjecti: Non nego tamen, quin, si formaliter communis ratio personæ ad talem personam comparatur, habeat modum prædicationis essentialis, quæ non sumitur semper ex absoluta essentia rei, sed ex quacumque ratione formali et quidditativa communi, ad sua inferiora formaliter comparata.

CAPUT VII.

SIT-NE DIVINA ESSENTIA DE CONCEPTU ESSENTIALI, ET QUIDDITATIVO SINGULARUM RELATIONUM, AC PROPRIETATUM.

1. *Titulus quæstionis declaratur*.—Quæstio hæc non ita habet locum in personis in concreto conceptis, et significatis, sicut in relationibus, vel proprietatibus in abstracto sumptis. Nam de personis certum est, divinam essentiam in earum conceptu intime et essentialiter includi, quia quælibet persona essentialiter est Deus: et quia in universum, persona est intellectualis naturæ individua substantia, ergo in Deo persona est naturæ intellectualis per essentiam individua substantia: seu incommunicabilis substantia: ergo divina natura est de essentiali conceptu divinæ personæ. Ratio denique universalis est, quia persona

dicit substantiam individua completam, ac proinde intrinsece constantem ex natura, et personalitate: ex natura (inquam) tanquam ex essentia: ex personalitate vero tanquam ex modo essentiæ, quod suo modo et seclusis imperfectionibus, in divinis etiam personis locum habet. Hæc vero rationes non ita procedunt in relationibus, vel proprietatibus in abstracto sumptis, et ideo de illis solis quæstio hic proponitur, quia cum quæstione superioris capitis connexa est.

2. *Prima opinio negans*.—*Fundamentum*.—In ea ergo nonnulli moderni auctores docuerunt, sicut relationes non sunt de conceptu essentiali divinæ naturæ, ita etiam e converso divinam naturam non esse de conceptu essentiali relationum. Asseruntque in suum favorem D. Thomas qui eis favere videtur in quæst. 8, de Potentia, art. 2 et 6, quamvis ait, quod sicut hæc propositio, *Essentia est Paternitas*, non est per se, ita neque hæc, *Paternitas est essentia*: ergo sentit neutram esse de conceptu alterius. Rationes vero quæ pro hac sententia fiunt, omnes fundantur in nostro modo concipiendi et in hoc metaphysico principio, quod quando duo comparantur, ut determinans, et determinabile, seu ut forma contrahens, et contracta, necessario debent ita distingui, ut neutrum includatur in conceptu alterius. Ita enim se habent divina essentia et relationes: nam essentia est determinabilis et quasi contrahibilis, relatio vero est determinans et quasi contrahens: ergo distinguuntur illo modo.

3. *Prima confirmatio Concilii Florentini*.—Confirmatur, ac declaratur primo: nam divina persona constat ex essentia et relatione, ut in Concilio Florentino, sess. 19, et sæpe alias dicitur: ergo resolvitur nostro modo concipiendi in essentiam, et relationem, tanquam in duo mortuo condistincta, ita ut neutrum alterum includat. Nam alias, si semper maneret essentia inclusa in relatione, non esset vera resolutio, etiam secundum conceptum, quia totum id, quod includebat persona, quæ resolvi dicitur, manet inclusum in ipsa relatione. Unde, in quacumque resolutione reali, ita observari videmus, scilicet, ut ea, in quæ sit resolutio, mutuo se excludant, ergo idem esse debet in resolutione conceptuum, quæ sit ad imitationem resolutionis realis. Quod etiam in aliis omnibus conceptibus extra hanc materiam invenitur, ut cum resolvitur individuum in speciem et differentiam individuatam et species in genus et differentiam, etc. Quod si de transcendentibus, afferatur in-

stantia in contrarium, non admittitur ab his auctoribus: ex quibus aliqui propterea putant, non posse dari conceptum communem transcendentem. Scotus autem e converso, quia illud conceptum admittit, videtur negasse illud includi in modis determinantibus ipsum.

4. *Secunda confirmatio*.—Unde confirmatur secundo, quia si relatio includeret essentiam, non posset constituere personam, quia repugnat constituens includere totum id, quod includit constitutum cum secundum modum intelligendi comparentur, ut totum et pars. Patet etiam eadem sequela. Quia si Paternitas, verbi gratia, constituit, ergo intelligitur, ut adveniens essentiæ: ergo non potest intelligi, ut secum afferens essentiam: nam hæc duo repugnant: ergo e contrario, si intrinsece includit essentiam, neque illi advenit, nec constituit personam. Tandem confirmatur, quia alias hæc propositio esset formalis, *Filiatio est essentia*, cum prædicatum sit essentia subjecti: ergo quidquid proprie dicitur de essentia, dicitur de filiatione. Unde hæc omnes locutiones essent veræ, *Filiatio intelligit, est sapientia*, et similes. Atque adeo, *Filius eodem esset sapientia, quo Filius, seu Verbum*, quod est contra Augustinum 7, de Trinitate, cap. 2.

5. *Tertia confirmatio*.—Nihilominus dicendum censeo, Divinam naturam essentialiter includi in relationibus ipsis, neque posse ab eis præscindi eodem modo, quo relationes ab illa præscinduntur. Ita tenent Henricus, quodlib. 5, quæst. 6, Torres, 1 part., quæst. 28, art. 2, disp. 3, et omnes fere citati, cap. 5, præsertim D. Thomas qui hac ratione dixit in Trinitate. *Communiam esse de conceptu propriorum*. Idemque supponit Richardus de Sancto Victore, lib. 1, de Trinitate, cap. 1, et lib. 5, a principio, si attente legatur. Patres etiam Concilii Rhemensis cum docuerunt, ipsas etiam personalitates esse Deum, ut infra videbimus, hoc sensisse, vel supposuisse videntur. Ut autem ratione hoc declaremus, adverto, duobus modis posse intelligi hanc inclusionem essentiæ in relationibus. Uno modo in re ipsa, alio modo loquendo etiam secundum nostros conceptus, seu juxta modum nostrum concipiendi. Utroque ergo modo recte explicato vera est conclusio. Prior tamen sensus est præcipue in tentus, et in eo est maxime attendenda differentia inter relationes comparatas ad essentiam et essentiam comparatam ad relationes.

6. Probatur ergo assertio quoad priorem sensum. Primo, quia divinitas est de essentia Patris, quod nullus dubitat: ergo est de es-

sentia Paternitatis et idem est de cæteris personis. Probatur consequentia, quia in divinis ita comparantur abstractum et concretum, ut nihil essentialiter includat unum, quod non includat aliud. Præsertim quando sermo est de concreto immediato et adæquato ipsi abstracto, ut infra capite decimo, et latius libro septimo, constabit. Et nunc breviter declaratus, quia concretum, in Deo nihil aliud est, quam ipsa forma subsistens, propter summam Dei actualitatem et simplicitatem. Si ergo in præsentī Pater nihil aliud est, quam ipsa Paternitas, ut passim loquitur D. Thomas præsertim, quæst. 28 et 29, primæ partis: ergo Paternitas subsistens essentialiter includit, quidquid includit Pater. Est autem subsistens ex propria ratione relativa, ut supra ostensum est: ergo relatio illa in propria ratione sua necessario includit essentiam.

7. Secunda ratio sit, quia quælibet relatio divina, Paternitas, verbi gratia, est Deus, ergo est essentialiter Deus, ergo includit in suo conceptu essentialiter deitatem. Antecedens certum est, tum ex Concilio supra citatis, tum etiam, quia quidquid est in Deo, est Deus, ut ex commune axioma theologorum omnium, quia hoc necessarium est ad perfectionem Dei. Et probari etiam potest ex dictis supra contra Gilbertum. Secunda item consequentia manifesta est, nam impossibile est, aliquid esse essentialiter tale, nisi in suo conceptu essentiali includat tale prædicatum, seu formam, a qua illud desumitur.

8. Primam autem illationem aliqui negant, dicentes, Relationem esse identice Deum, non tamen essentialiter. Sicut e converso, *Deus est Pater, et Deitas est Paternitas*, et tamen non essentialiter, juxta nostram sententiam, sed identice. Nihilominus in hac appellatione, seu in hoc prædicato, *Deus*, existimo consequentiam esse optimam. Quæ probatur primo, quia quidquid est Deus, est summe perfectum, quod esse, aut concipi potest, sed majoris perfectionis est includere essentialiter deitatem, quam quocumque alio modo: ergo quidquid vere est Deus, est essentialiter Deus. Secundo, quia ipsamet denominatio Dei est denominatio essentialis: nam sumitur a natura essentialiter constituente talem rem. Propter quod existimo, nihil esse in Deo, in quo non intime et essentialiter non includatur divinitas. Neque est simile, quod objiciebatur, quia esse Patrem non est denominatio essentialis, sed personalis: nec Paternitas est talis perfectio, cujus essentialis inclusio necessaria sit ad summam per-

fectionem entis, loquendo, ut loquimur, formaliter de Paternitate et non tantum eminenter, ut supra declaratum est.

9. Atque ex his facile probatur, et declaratur assertio in alio sensu, scilicet, in ordine ad nostrum modum concipiendi. Circa quam partem advertere oportet, duobus modis intelligi posse unum conceptum objectivum includi in alio. Primo, ut distincte, ac formaliter objectum conceptui formali, id est, ut distincte et in se consideratum. Secundo, ut confuse contentum et inclusum in illo objecto, quod distincte cogitatur. Priori modo non est dubium, quin possit cogitari a nobis distincte et expresse Paternitas, non concipiendo distincte essentiam. Quod etiam in conceptu inferioris respectu superioris sæpe contingit, quia nimirum ipsummet inferius non exacte penetratur, nec comprehensive cognoscitur per talem conceptum: non ergo loquimur in hoc sensu in prædicta assertione. Posteriori autem modo dicimus, necessario includi essentiam in divina relatione, etiam prout a nobis concepta. Hoc enim necessario sequitur ex priori puncto. Primo, quia id, quod est essentialiter superius necessario includitur dicto modo in conceptu inferioris, ut animal in conceptu hominis, ens in conceptu cujuscumque differentiae, vel modi quantumcumque simplicis, sed divina essentia comparatur ad relationes, etiam abstracte conceptas, tanquam essentialis forma communis, non secundum rationem tantum, sed secundum rem, ergo saltem confuse necessario includitur essentia in conceptibus relationum. Secundo, declaratur in hunc modum, quia non potest concipi Paternitas divina, quin in ejus conceptu includatur esse ens reale: vel ergo includitur ibi ens creatum, vel increatum, non enim potest abstrahi, quia non agimus de ente in communi, sed de tali ente ordinis divini et in ipso Deo existente: tale autem ens non potest esse creatum, ut per se constat: ergo in conceptu suo includit, quod sit ens increatum, hoc autem esse non potest sine inclusione essentiae, ut superiori libro ostensum est: ergo in illo conceptu necessario includitur essentia saltem confuse, ut declaratum est.

CAPUT VIII.

SATISFIT ARGUMENTIS CONTRARIE SENTENTIE ET DUO DUBIA ILLORUM OCCASIONE INCIDENTIA EXPEDIUNTUR.

1. Argumenta contra nostram sententiam

objecta imprimis non procedunt contra eum sensum, quem ad rem ipsam pertinere diximus: quia omnia fundantur in modo nostro concipiendi, ut constabit facile attente illa consideranti. Quatenus vero applicari possunt contra alium sensum de modo concipiendi nostro, non difficile solvuntur. Nam illud principium, in quo fundantur, scilicet, quod omnis conceptus includens alium communem, est resolubilis in duos, qui ad invicem non se includant, est falsum. Estque optimum exemplum in transcendentibus, quæ et dicunt conceptum communem et includuntur in modis, quibus suo modo contrahuntur et licet eorum communitas non sit rei, sed rationis: id nihil obstat, quia non oportet exemplum esse in omnibus simile, neque in hoc mysterio inveniri potest, de illo vero exemplo videri possunt, quæ dixi, disput. 2, Metaphysicæ, per totam, maxime sectione ultima. Argumenta vero, quæ contra hoc fiunt, solum probant, conceptum communem posse præcindi ab inferiori et ipsum etiam inferius dupliciter posse a nobis concipi, scilicet, abstracte et concrete, seu per modum totius, vel partis. Quod nos sæpe facimus in rebus omnino simplicibus, etiamsi in re ipsa nihil includat conceptus unius, quod non includat etiam conceptus alterius, ut patet in his, *Deus in Deitas*, et in his etiam *Ens et Entitas*. Et hoc etiam sufficit ad constitutionem divinarum personarum, de qua postea latius.

2. *Qualis sit hæc, Paternitas est essentia.*—Solum propter quoddam testimonium D. Thomæ ibi citatum dubitari potest, an hæc sit vera locutio, *Paternitas est essentia*, et qualis sit. Et quoad priorem partem, D. Thomas supponit, illam locutionem esse veram, saltem identicæ ob summam simplicitatem. Quoad alteram vero partem dicit non esse per se. Et prior quidem pars manifesta est ex dictis, nec difficultatem habet si in legitimo sensu accipiatur. Est enim aliquo modo ambigua illa locutio. Nam significari per illam potest, Paternitatem esse rationem essentialiam Dei, et in hoc sensu falsa est, ut ex præcedentibus constat. Proprie vero significat, essentiam esse communem et Paternitati intrinsece, vel identicæ convenire: Quod verisimum est. Altera pars de qualitate illius propositionis non caret aliqua difficultate, diximus enim divinitatem esse de essentia relationum: id autem, quod est de essentia, prædicatur per se. Dico ergo, si rem ipsam, spectemus, revera ita esse, D. Thomas autem considerasse formam prædicat-

tionis. Nam hæc abstracta significare videntur formales rationes præcise et proprias, et quia ratio formalis unius extremi præcise concepta, non est ratio alterius, ideo dixit D. Thomas illam propositionem non esse per se. Similisque dubitatio tractari solet a Metaphysicis de his abstractis, *humanitas est animalitas*, et quæ ibi dicuntur possunt hic applicari. Videatur in Metaphysica nostra, disp. 6, sect. 10.

3. *Esse communicabilem sit-ne de essentia divinitatis.*—Ultimo dubitari potest, an saltem sit de essentia divinitatis esse communicabilem tribus personis, atque esse in illis. Et ratio dubitandi est, quia omne prædicatum conveniens divinitati ratione sui et non ratione relationis, est essentialia, sed esse communicabilem tribus personis convenit divinitati ratione sui, ergo est prædicatum illi essentialia. Major patet, tum quia illud est prædicatum absolutum. Tum etiam, quia non est personale, ergo est essentialia non enim datur medium. Tum denique, quia convenit illi ratione suæ infinitatis, quæ essentialis est. In contrarium autem est, quia prædicata essentialia sunt communia singulis personis (hinc enim supra probavimus, prædicatum relativum non esse essentialia) sed esse communicabilem tribus, vel esse in tribus de nulla persona dici potest: ergo non est aliquid essentialia. Et confirmatur, nam, hac ratione, licet homo, ut sic, sit communis multis individuis: nihilominus illa communitas non potest esse essentialis naturæ humanæ, quia in singulis individuis illam non habet, ergo similiter, etc.

4. *Resolutio affirmativa.*—Respondeo breviter, esse communicabilem tribus personis simpliciter loquendo esse prædicatum essentialia divinitatis, ut priora argumenta convincunt. In hoc autem prædicato explicando, cavendum est, ne adjungatur relatio, tanquam intrinsece complens prædicatum: nam tunc jam non esset prædicatum essentialia, sed notionale. Et hujusmodi existimo esse cum dicitur, *actu esse in tribus*. Quia hoc, *esse in*, non est modus realis divinitatis distinctus ab ipsis relationibus: nihil enim aliud est, quam esse terminatam tribus relationibus. Cum vero dicitur communicabilis tribus, nihil aliud explicatur, quam fecunditas et infinitas ipsius divinitatis, quam essentialis illi est, eamque habet, et ut præcisa a personis, et ut existens in omnibus simul, eademque retinet in singulis. Nam licet terminata sit per relationem unius personæ, adhuc manet naturaliter communicabilis aliis personis.

5. Atque hoc satis est, ut tale prædicatum conveniat singulis personis, non enim habet convenire illis, ut constitutus per suas relationes, sed ut habentibus talem naturam: et ideo necesse non est, ut persona dicatur communicabilis: sed habere naturam communicabilem. Neque est simile, quod afferebatur de communitate: quia non est illa proprietas realiter conveniens alicui naturæ, quæ in re ipsa vere ac proprie una sit. Quod si in natura humana individua et singulari consideretur, quod est communicabilis supposito, sic etiam est longe diversa ratio, quia, ut sic, non est natura sua communicabilis multis suppositis, neque etiam est communicabilis per identitatem omnimodam cum ipso supposito. In hoc autem est aliqua similitudo, quod illa natura etiam existens in suo supposito, retinet illam proprietatem, quæ tamen non prædicatur de ipso supposito, ita ut ipsum dicatur communicabile, sed habere naturam tali modo communicabilem.

CAPUT IX.

TRES DIVINAS PERSONAS HABERE EAMDEM PERFECTAM UNITATEM IN OMNIBUS ATTRIBUTIS DIVINIS.

1. Hæc veritas resoluta fere est, in libro præcedenti: nam declarando, quæ prædicata multiplicentur in divinis personis, diximus hæc non multiplicari. Unde sequitur habere in eis illam unitatem, et præsertim propter quamdam difficultatem de omnipotentia, illam proponimus.

2. Dicimus ergo primo. Omnes divinas personas habere omnia et eadem numero attributa, quæ Divinitati seu Deo conveniunt. Hæc assertio est de fide, et ex Scriptura sumitur ex eisdem locis, quibus probatur divinitas personarum. In Conciliis vero expresse traditur in Lateranense, in capite *Firmiler* et capite *Damnamus*, et in Toletanis, 6 et 11, in Confessione fidei, et in Concilio Ephesino, tom. 5, cap. 22, ubi sic habetur: *Quælibet personarum Deus perfectus est, id est, omnibus proprietatibus Deitatis ornata esse noscitur et creditur*. Ex Patribus etiam omnes sæpe citati, maxime Damascenus, lib. 1, de Fide, cap. 8 et sequentibus, Richardus de Sancto Victore, lib. 1, de Trinitate, cap. 11, et lib. 3, cap. 22. Sic etiam dicit Ambrosius, lib. 1, de Fide, cap. 2: *Unitas potestatis excludit numeri quantitatem*. Quod idem proportionaliter dici potest de quolibet attributo. Denique hoc concludi potest ex dictis de unitate Divinitatis, nam una Divinitas

unum habet intellectum, unam voluntatem, et sic de aliis attributis: ergo quæ habent unitatem numericam in Divinitate, eandem necessario habent in omnibus attributis. Deinde, hic valet locus argumentandi ab unitate in tertio, ad unitatem inter se, ut in divinis argumentatur etiam aliquando D. Thomas, 2, contra Gentes, cap. 9. Quia hæc attributa non habent inter se oppositionem, et ideo adæquate identificantur Divinitati, ac subinde etiam idem sunt cum omni illo, cum quo identificatur Divinitas.

3. Secundo dicendum est, omnia hæc attributa esse de essentia singularum personarum et relationum, licet relationes non sint essentialia illis. Hæc assertio sequitur ex dictis, et cum eadem proportione est intelligenda, nam omnia prædicata, quæ realiter intrinsece, ac necessario dicuntur de divinis personis, aut notionalia sunt aut essentialia. Quod hic annotare volui, ut intelligatur, quam sit falsa sententia eorum qui negant hæc attributa esse de essentia Divinitatis seu Dei, ut Deus est. Nam si sunt de essentia personarum, necessario erunt de essentia Dei, vel fingere necesse est alium ordinem in hujusmodi prædicatis divinis, præter notionalem et essentialem, contra omnes probatos theologos et contra modum loquendi Patrum et Conciliorum, et contra rationem: quia quidquid non est de essentia vel de persona, accidentale est. Sed de hoc latius alibi, et videri possunt quæ dixi in disputatione Metaphysicæ.

4. *Primum dubium de esse improducto.* — Tres vero difficultates occurrunt. Prima est de hoc attributo: *Esse omnino improductum*, quod convenit Deitati, seu huic Deo, ut sic et in illo non conveniunt omnes personæ, imo nulli convenit, nisi soli Patri, et tamen est attributum essentialia, cum conveniat Deo ratione Deitatis. Et hinc etiam dubitari potest de attributo æternitatis: nam licet conveniat omnibus personis, quatenus dicit durationem sine principio, vel mutatione: tamen quatenus dicit necessitatem essendi, non videtur convenire personis omnibus eo modo, quo convenit huic Deo: nam Deo convenit a se et sine productione, non vero personis omnibus.

5. Hæc difficultas facilem habet solutionem: ita enim de illo attributo *improductum*, quatenus absolutum est, judicandum est, sicut in præcedenti capite dixi de attributo communicabilitatis. Nam esse improductum, sicut convenit Deo, in quantum Deus est, seu Deitati, ita etiam omnibus personis convenit habere

esse essentialia, omnino improductum. Quia licet Filius et Spiritus sanctus habeant illud esse communicatum per productionem personæ: ipsum tamen esse, vel divinitas ipsa non producitur. Non pertinet autem ad attributum essentialia Dei, quod sit persona improducta: imo quamvis hoc Patri conveniat, non est ex vi solius Deitatis, sed ratione suæ proprietatis, ut infra videbimus. Unde etiam facile constat, æternitatem (ut supra etiam tetigi), esse eandem et ejusdem rationis in omnibus personis, quia convenit illis ratione ejusdem esse per essentiam, in omnibus existentis et cum æquali necessitate. Nam licet Pater sit a se, et Filius a Patre, tam necessario habet illud esse Filius, sicut Pater, et Pater ipse tam necessario generat, sicut est. Unde sola superest diversitas in modo habendi illud esse, qui solum est modus originis, seu relationis.

6. *Secundum dubium de appropriatis attributis.* — Secunda difficultas est, quia quædam prædicata absoluta tribuuntur singulis personis, tanquam propria illarum, ut Filio, Sapientia et veritas, Spiritui sancto Amor et Bonitas, Patri Dominatio, auctoritas, etc. Hanc difficultatem propono, ut attingam verbum unum de appropriatione attributorum. Non enim defuerunt hæretici, qui dixerint, hæc attributa, vel omnia, vel aliqua non esse tantum appropriata, sed etiam propria personarum, ut colligitur ex Bernardo, Epist. 190. Est tamen manifesta hæresis, ut ipse ibi prosequitur et ex dictis satis constat. Dicendum ergo est, quamvis attributa omnia sint communia, tamen a doctoribus sanctis, quædam accommodari uni personæ et alia aliis, propter majorem quamdam affinitatem ad proprietates personales earum, ut illas nobis magis explicant. Ut Magister et doctores late tractant in dist. 31 et 32, et melius, ac copiosius divus Thomas, 1 part., quæst. 39, art. 7 et 8, ubi affert Patres et omnia, quæ necessaria sunt. Tertia difficultas est gravior, et ideo expedietur commodius in capite sequenti.

CAPUT X.

QUOMODO UNA ET EADEM OMNIPOTENTIA SIT IN OMNIBUS ET SINGULIS PERSONIS.

1. *Ratio difficultatis.* — Ratio difficultatis est, quia Pater potest generare, et non Filius, et Filius spirare, et non Spiritus sanctus ergo plus potest Pater, quam Filius, etc. Angetur difficultas, quia posse generare pertinet ad

omnipotentiam Patris. Unde Fulgentius, ad 5, objectionem Arianorum sic ait: *Genitori (quod nefas est) potentia naturalis adimitur, si Filio paternæ substantiæ æqualitas denegatur.* Difficilius Augustinus, lib. 3, contra Maximinum, sic argumentatur: *Si Pater potuit generare Filium æqualem et noluit, fuit invidus: si voluit et non potuit, ubi est omnipotentia Dei Patris?* Ergo si Filius non potuit, ubi est omnipotentia Dei Filii? vel si alia est omnipotentia Dei Patris, et alia omnipotentia Dei, ut sic, jam sequitur in aliquo attributo omnipotentia Dei non convenire omnes personas.

2. *Prima responsio.* — In hac difficultate solvenda variant theologo, tresque invenio modos respondendi. Primus negat, ad productiones ad intra esse veram potentiam in Deo, et ideo licet Filius non possit generare, negant sequi, deesse illi aliquam potentiam. Ita Aureolus et Gregorius, in 1, distin. 7. Sed de fundamento hujus responsionis dicendum est ex professo infra libro sexto. Nam cum in Deo ad intra fit vera productio realis, vix potest intelligi, quin sit etiam principium quo producendi, quod potentiam productivam appellamus.

3. *Secunda responsio.* — Secunda ergo responsio, non solum admittit hanc potentiam ad intra, sed etiam concedit, illam pertinere ad omnipotentiam. Ita sentit Marsilius, in 1, quæst. 23, Egidius et Argentinus Torres, 1 part., quæst. 41, art. 6. Quorum ratio est, quia illa potentia productiva ad intra est maxime perfecta, ergo maxime pertinet ad omnipotentiam. Ad difficultatem autem respondent, hanc potentiam non esse Filio, vel Spiritui sancto, quantum absolutum, quod includit, sed solum quoad conditionem relativam. Quæ responsio, quoad hanc posteriorem partem recte explicatam, vera est: et necessaria, ut statim dicam. Quoad priorem vero mihi non probatur, quia omnipotentia Dei habet pro objecto adæquato ens creabile, ut recte docet D. Thomas et declarat Cajetanus, 1 part., quæst. 25, art. 3, et Scotus, in 1, distinct. 31, et Major, distinct. 41, Durandus in 1, distinct. 10, quæst. 1. Et declaratur ita, quia distinguendo in Deo potentias secundum rationem, ex actibus distinguendæ sunt. Productio autem, quam Deus facit ad extra, est longe diversæ rationis a productionibus ad intra: ergo potentia adæquata productioni ad extra est diversæ rationis a potentia productiva ad intra: at vere omnipotentia dicit potentiam adæquatam productionibus ad extra, ergo.

Declaratur minor, quia illa distributio, quam indicat particula *omni*, non est ita sumenda, ut cadat in ipsam potentiam, ac si diceretur omnis potentia, sed ita, ut cadat in objectum potentiæ, ita ut sit ad omne possibile, et factibile: Sub ac ergo omnipotentia non includitur potentia productiva ad intra.

4. *Vera responsio de omnipotentia.* — Ex hoc ergo principio facile expeditur difficultas, in ea forma, qua proposita est. Nego enim productionem ad intra esse actum omnipotentia, et ideo nihil obstat, quominus Filius, et Spiritus sanctus sit æquæ omnipotens, ac Pater, non solum, quia æqualem habent essentiam, quæ est ipsa omnipotentia, sed etiam, quia in quolibet eorum est conditio necessaria ad actiones omnes talis potentiæ. Est enim considerandum, hujusmodi potentiam, ut exerceat suum actum, vel non indigere relatione, etiam ut conditione necessaria, vel certe non determinata relatione. Duplici enim de causa potest hæc conditio esse necessaria. Primo, ut producens possit distingui a producente: et propter hoc necessaria non est relatio respectu actionum ad extra: quia Deus per suum esse absolutum sufficienter distinguitur ab omni re producibili per talem potentiam. Secundo potest esse necessaria ad subsistendum: et hoc modo si divinitas ipsa ex se subsistens est præcisus relationibus, etiam non indiget illis ad actiones ad extra, per se, et ex vi illarum. Si autem demus, non esse subsistentem, nisi per relationes, erit quidem necessaria relatio, nulla tamen determinate, sed quælibet sufficiet.

5. *Actiones Trinitatis ad extra cur indivisæ.* — Ob hanc ergo causam necessarium est, ut omnes personæ habeant hanc omnipotentiam plene, et absolute, id est, quoad omnes actiones ejus. Et in hoc fundatur illud axioma, quod actiones ad extra sunt indivisæ. Quod est frequens in Patribus, et Conciliis, præsertim Toletano 6 et 11, supra citatis. In hoc etiam fundatur, quod trium personarum unum est regnum, una dominatio, quia ratione omnipotentia illis convenit. Quomodo dixit Fulgentius ad Ferrand., quæst. 4. *Æqualiter regnat, etc.*, et de Fide ad Petrum, capit. 1. *Una aliam non superat potestate*, et cap. 13. *In eo (inquit) intelligitur omnipotens Deus, quod omnem creaturam de nihilo produxit.* Omnipotentia ergo est potentia faciendi, potentia autem generativa, vel spirativa est potentia communicandi idem esse increatum, quod non est facere, sed producere. Unde hæc potentia